

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 7 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslas – nustatyti aiškią kryptį, kuria valstybė naudoja savo miškų išteklius. Įstatymo projektu siekiama atitikti tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos Respublikos keliamiems aplinkosauginiams tikslams bei gauti maksimalią valstybiniuose miškuose išauginamos medienos teikiamą socialinę ir ekonominę naudą šaliai bei privačiam kapitalui. Įstatymo projektu siūloma Lietuvos Respublikos miškų įstatyme įtvirtinti konkrečius kriterijus, lemiančius aplinkosauginę, socialinę ir ekonominę naudą šaliai, kryptingai panaudojant Lietuvos Respublikos miškuose užauginamą medieną. Siūlomi kriterijai iš esmės parodo aiškų siekį naudoti medieną maksimalios pridėtinės vertės kūrimui.

Perdirbamos medienos pramonė sukuria akivaizdžiai didesnės pridėtinės vertės produktus, nei medienos žaliavos eksportas, todėl ši pramonės šaka valstybei kuria gerokai didesnę mokestinę naudą ir daugiau darbo vietų nei žemą pridėtinę vertę sukurianti žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų eksporto veikla. Tai reiškia, kad skirstant ribotus valstybinio miško išteklius pirmenybė dėl kiek daugiau nei 40 proc. Lietuvos rinkai patiekiamos medienos (būtent tokiai Lietuvos rinkai patiekiamos medienos daliai būtų taikomi Projektu nustatomi kriterijai¹) panaudojimo būtų teikiama medienos vietiniam perdirbimui, dėl jo sukuriama nepalyginamai didesnės pridėtinės vertės lyginant su jau minėtu medienos žaliavos eksportu.

Atkreiptinas dėmesys, kad siūlomas reguliavimas taip pat atitinka ir naująją Europos Sąjungos miškų strategiją bei jos rekomendacijas. Strategijoje siūloma medieną parduoti prioritetų tvarka pirmumą skiriant aukščiausios pridėtinės vertės produktų kūrimui, iš kurių pirmiausia – medienos gaminiams (*Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: Nauja ES miškų strategija – miškams ir su mišku susijusiam sektoriui, 2014-04-04, Briuselis, COM(2013) 659 galutinis/2*).

Vienas pagrindinių Įstatymo projekto tikslų – efektyvus miško panaudojimas. Mūsų visuomenė priklauso nuo metalų, mineralų, kuro, vandens, medienos, derlingų dirvožemių ir švaraus oro, kurie visi kartu yra gyvybiškai svarbūs, todėl sąmoningas senkančių išteklių naudojimas yra itin reikšmingas. Šiame kontekste svarbu pažymėti, kad miškai pasižymi daugiafunkciškumu, todėl Įstatymo projektu siūlomais pakeitimais racionaliai naudojant medieną atsiskleidžia akivaizdus teigiamas aplinkosauginis, ekonominis-socialinis ir, galiausiai, ekonominis poveikis. Nepaisant to, kad racionalių išteklių naudojimu siekiama sumažinti išteklių eikvojimą ir aplinkos būklės blogėjimą, ką pabrėžia ir Europos Komisija², paminėtina, jog gamtos ištekliai yra esminis žmogaus sveikatos, ekonominės veiklos, gerovės ir gyvenimo kokybės veiksnys, todėl Europos Komisija taip pat ne kartą yra pažymėjusi ir ekonominę efektyvaus išteklių naudojimo svarbą³. Atsižvelgdami į tai, akcentuojame, kad Projektu siekiama mažinti išteklių eikvojimą, juos panaudojant kuo racionaliau,

¹ Aukcionuose parduodama 80-85 proc. valstybiniuose miškuose pagamintos medienos, todėl numatoma, kad perdirbimo kriterijai bus taikomi dėl kiek daugiau nei 40 proc. Lietuvos rinkai pateikiamos medienos.

² Europos semestro teminės informacijos suvestinė „Efektyvus išteklių naudojimas“. Prieinama internetu: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet_resource-efficiency_lt.pdf

³ Europos Komisijos komunikatas Europos Sąjungos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Europos regionų komitetui, Europos investicijų bankui „Uždaro ciklo kūrimas, ES žiedinės ekonomikos veiksmų planas“, COM(2015) 614.

taip prisidedant prie aplinkos būklės gerinimo, diegiant tvaresnės ekonomikos principus atitinkantį medienos gamybos ir naudojimo modelį.

Šis siekis atitinka Europos Sąjungos miškų strategijoje išreiškiamą Europos Sąjungos poziciją, skatinant valstybes nares saugoti miško išteklius juos vartoti racionaliai, pirmenybę teikiant didesnės vertės produkcijai⁴. Tokius kriterijus atitinka medienos naudojimas pakopomis, medieną naudojant tokia prioritetų eile: medžio produktai, jų tarnavimo laiko pratęsimas, pakartotinis naudojimas, bioenergijos gamyba ir tvarkymas. Būtent tokį prioritetą ir siekiama nustatyti Įstatymo projektu, pirmenybę teikiant iš valstybinio miško išteklių gaunamos medienos perdirbimui. Šiame kontekste pažymėtina, kad miškininkystės politika yra valstybių narių kompetencijos sritis – Europos Sąjungai nepriklauso bendra miškininkystės politika. Tačiau Europos Sąjunga prisideda valstybių narių sprendimų miškų klausimais, skatindama imtis valstybes nares veiksmų užtikrinant darnų miškų ūkį. Tai reiškia, jog Lietuvos Respublika, priimdama Įstatymo projektą, laikosi Europos Sąjungos rekomenduojamos strategijos vystant miškų politiką, tačiau atitinkamai naudojasi prerogatyva spręsti, kokiomis priemonėmis sieks šių tikslų.

Būtina pažymėti, kad siūlomos Įstatymo nuostatos neturėtų būti laikomos diferencijuojančiu ūkinės veiklos teisiniu reguliavimu, kadangi medienos įsigijimas nebus ribojamas pagal atskiras pirkėjų kategorijas. Medieną įsigyti galėtų bet kuris subjektas, įsipareigojęs medieną perdirbti į gaminius – pridėtinę vertę sukurti Lietuvos Respublikoje.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, manome, kad valstybinių miškų išteklių panaudojimas turi būti siejamas su šalies pramone, didžiausios aplinkosauginės, socialinės ir ekonominės naudos valstybei kūrimu, o siūlomas Miškų įstatymo pakeitimas padėtų tai įgyvendinti.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatorius ir rengėjas yra LR Seimo narys Juozas Baublys ir Medienos perdirbimo asociacija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu galiojančiame įstatyme siūlomi aplinkosauginės, socialinės ir ekonominės naudos šaliai kriterijai, pagal kuriuos būtų nustatomas valstybiniuose miškuose pagamintos žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų panaudojimo prioritetas perdirbimui – pridėtinės vertės sukūrimui, nėra nustatyti.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projektu siūloma pakeisti 7 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

Lietuvos Respublikoje miškų urėdija veikia pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymą, vykdo kompleksinę miškų ūkio veiklą valstybiniuose miškuose, Vyriausybės nustatyta tvarka didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje parduoda žaliavinę medieną, miško kirtimo liekanas ir nenukirstą mišką. Didmeninė prekyba valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis vykdoma per elektroninę medienos pardavimo sistemą organizuojant aukcionus ilgalaikėms (nuo trijų iki dešimties metų trukmės), pusmetinėms (šešių

⁴ Europos Komisijos komunikatas Europos Sąjungos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Europos regionų komitetui „Nauja ES miškų strategija – miškams ir su mišku susijusiam sektoriui“, COM(2013) 659 final/2.

mėnesių trukmės) ir trumpalaikėms (iki trijų mėnesių trukmės) sutartims sudaryti. Mažmeninėje prekyboje parduodama iki 7 procentų metinės pagrindinių miško kirtimų normos ir miško tarpinio naudojimo apimtys. Mažmeninėje prekyboje parduodamas nenukirstas miškas ir žaliavinė mediena, prioritetą teikiant malkinės medienos pardavimui gyventojams. **Didmeninėje prekyboje aukcionuose parduodamos žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų pardavimas organizuojamas tokia tvarka, kad ne mažiau nei 80 procentų šiuose aukcionuose parduotos žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų iki jų eksporto būtų perdirbti į aukštesnės pridėtinės vertės gaminius Lietuvos Respublikos teritorijoje.**

Laukiama tokių teigiamų rezultatų:

Įstatymo projektu miškų sektoriuje išteklių vartojimo efektyvumo siekiama išteklius vartojant taip, kad poveikis aplinkai būtų kuo mažesnis, prioritetą suteikiant tai produkcijai, kuri sąlygoja geresnį anglies balansą.

Miškininkystės sektorius *inter alia* apimantis medienos naudojimą, gali ypatingai prisidėti prie patikimos klimato politikos. Taip yra todėl, kad jis ne tik išmeta šiltnamio efektą sukeliančias dujas (ŠESD), bet taip pat gali absorbuoti CO₂ iš atmosferos. Priėmus Projektu siūlomas nuostatas, remiantis prognozuojamomis medienos produktų gamybos apimtims iki 2040 m., papildomas perdirbtos 500 tūkst. kietmetrių medienos kiekis kasmet vidutiniškai prisidėtų nuo 360 iki 390 tonų CO₂ absorbcijos ir tai lemtų reikšmingą 20-30 proc. bendros absorbcijos medžio produktų kategorijoje padidėjimą.

Svarbu pažymėti, jog Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 191 straipsnyje kova su klimato kaita įvardyta kaip aiškus Europos Sąjungos aplinkos politikos tikslas, todėl Įstatymo projekto nuostatos neabejotinai turėtų teigiamą poveikį Lietuvos Respublikos įsipareigojimams klimato kaitos stabdymo kontekste.

Reglamentas (ES) 2018/842⁵ Europos Sąjungos mastu nustato ŠESD, išmetamų ir absorbuojamų dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės, kiekio įtraukimo į 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją sistemą, įtvirtinant privalomus įpareigojimus valstybėms narėms apriboti ŠESD kiekius, įskaitant miškininkystės sektoriaus išmetamą CO₂. Taigi iš šalyje užaugintos medienos pagamintuose produktuose sukauptas CO₂ kiekis įtraukiamas į bendrą šalyje išmetamų ir absorbuojamų ŠESD apskaitą. Atsižvelgiant į tai, svarbu pabrėžti, jog priėmus Įstatymo projektą Lietuva taip pat įgyvendintų prisiimtus įsipareigojimus mažindama ŠESD kiekį ir ženkliai pagerintų savo rodiklius tarptautinėje arenoje kovojant su klimato kaita.

Be to, pasisakydamas dėl laisvo prekių judėjimo principo ribojimo, Teisingumo Teismas yra pabrėžęs, kad taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis mažinimu siekiama apsaugoti aplinką, Europos Sąjungai ir valstybėms narėms kovojant su viena iš pagrindinių klimato pokyčių priežasčių⁶. Tai tik dar kartą patvirtina anksčiau minėtą išvadą, jog bet kokie galimi Įstatymo projekto ribojimai yra pateisinami aplinkosauginiais tikslais, todėl yra laikytini pagrįstais.

Įstatymo projektu miškų sektoriuje išteklių vartojimo efektyvumo siekiama išteklius vartojant taip, kad pirmenybė būtų teikiama didesnės pridėtinės vertės produkcijai, kuri sąlygoja daugiau darbo vietų.

⁵ 2018-05-30 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įpareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013

⁶ Teisingumo Teismo 2001-03-13 sprendimas PreussenElektra byloje C-379/98, p. 73.

Siekiant miškų sektorių atskleisti kaip svarbų darbo vietų šaltinį, paminėtina, jog visoje Europos Sąjungoje iš šio sektoriaus gaunama apie 1 proc. Europos Sąjungos bendro vidaus produkto ir jame dirba apie 2,6 mln. žmonių⁷. Ne veltui, Europos Sąjungos miškų strategijoje nurodyta, kad miškų socialinė-ekonominė reikšmė yra didelė, tačiau dažnai nepakankamai įvertinama bei pabrėžta, kad pakankama, apmokyta ir saugi darbo jėga yra vienas iš konkurencingiesnio miškų sektoriaus kertinių akmenų, kuris nešdamas naudą visuomenei vaidina svarbų vaidmenį tiek vykdant kaimo plėtrą, tiek visoje ekonomikoje. Todėl atkreipiame dėmesį, kad priėmus Įstatymo projekto nuostatas, analogiškas poveikis yra prognozuojamas ir Lietuvos ekonomikoje bei darbo rinkoje.

Palyginimo tikslu, atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvoje medienos neapdirbančiose įmonėse šiuo metu dirba apie 300 žmonių. Tuo tarpu priėmus Įstatymo projektu siūlomas nuostatas, prognozuojamas papildomas 500 tūkst. kietmetrių medienos perdirbimas sudarytų galimybes sukurti apie 3 tūkst. naujų tiesioginių darbo vietų medienos perdirbimo sektoriuje (be baldų sektoriaus, kurį įvertinus šis skaičius išaugtų dar daugiau). Dauguma medienos perdirbimo įmonių (apie 90 proc.) yra kaimo vietovėse, regionuose, todėl Įstatymo projekto priėmimas taip pat prisidėtų prie regioninės politikos įgyvendinimo, kuriant darbo vietas regionuose. Šios aplinkybės atskleidžia ženkliai socialinę-ekonominę naudą, kuri būtų sukuriamą priėmus Įstatymo projektą.

Įstatymo projektu miškų sektoriuje išteklių vartojimo efektyvumo siekiama išteklius vartojant taip, kad pirmenybė būtų teikiama didesnės pridėtinės vertės produkcijai, kuri sąlygoja ekonominę naudą.

Svarbu pažymėti, jog iš Lietuvos miškų kasmet rinkai pateikiama apie 7 mln. kietmetrių medienos, iš kurių mediena iš valstybinių miškų sudaro apie 3,7 mln. kietmetrių. Aukcionuose parduodama 80-85 proc. valstybiniuose miškuose pagamintos medienos, todėl, kaip minėta anksčiau, numatoma, kad Įstatymo projektu siūlomi nustatyti kriterijai dėl pirmumo įsigyti medieną būtų taikomi dėl kiek daugiau nei 40 proc. Lietuvos rinkai pateikiamos medienos. Pažymima, kad dėl kriterijų įtakos Lietuvos medienos pramonė papildomai galėtų įsigyti ir perdirbti apie 500 tūkst. kietmetrių medienos ir, atitinkamai, sukurti apie 65 mln. eurų papildomos vertės (įvertinus skirtumą tarp medienos ir įsigijimo kainų).

Siekdami palyginti ekonominę naudą, kurią teikia medienos perdirbimas bei žaliavinės medienos eksportas, atkreipiame dėmesį, jog pastaruoju atveju tokia veikla užsiimančioms įmonėms eksportuojant analogišką medienos kiekį, yra sukuriamą tik apie 13 mln. eurų papildomos vertės. Įvertinus šiuos aspektus yra akivaizdu, kad Įstatymo projektas Lietuvai taip pat atneštų ir reikšmingą ekonominę naudą.

Apibendrintai, yra aiškiai matoma įvairiapusiška Įstatymo projekto svarba racionaliame medienos resursų panaudojimui, pirmiausia, akcentuojami reikšmingi Įstatymo projekto aplinkosauginiai aspektai bei papildomi socialiniai-ekonominiai ir ekonominiai aspektai, kurie savo ruožtu Lietuvoje kurtų tvarią verslo aplinką. Pabrėžtina, kad Įstatymo projektu siūlomų nuostatų priėmimas teiktų naudą tiek visos Europos Sąjungos, tiek Lietuvos Respublikos keliams aplinkosauginiams tikslams, Lietuvos socialinei ir ekonominei gerovei, tiek ir privačiam kapitalui.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

⁷ Europos semestro teminės informacijos suvestinė „Efektyvus išteklių naudojimas“. Prieinama internetu: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_resource-efficiency_lt.pdf

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymas turės teigiamą poveikį verslo sąlygoms ir jo plėtrai, nes skatins investuoti į medienos pramonę, kurti su pridėtinės vertės didinimu susijusias darbo vietas.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus Įstatymo projektą, reikės pakeisti Vyriausybės nutarimu patvirtintą Prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis tvarkos aprašą.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija iki 2023 m. birželio 30 d. turės parengti ir patvirtinti būtinus šio įstatymo įgyvendinimui poįstatyminius teisės aktus. Priėmus Įstatymo projektą, reikės pakeisti Vyriausybės nutarimu patvirtintą Prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis tvarkos aprašą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo įgyvendinimas papildomų lėšų nepareikalaus.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimo ir išvadų neprašyta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „prekyba mediena“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Seimo nariai:

Juozas Baublys

Kęstutis Mažeika

Romualdas Vaitkus

Jonas Gudauskas

Remigijus Žemaitaitis

Ričardas Juška

Jonas Varkalys

Virgilijus Alekna

Silva Lengvinienė

Algirdas Butkevičius

Algirdas Stončaitis